

SPECIÁLIS OSZTÁLYOK ÉS ISKOLÁK A SZAKKÉPZÉSben

Bognár Mária

*Kiegészítő anyag a Szakképzés a közoktatásban,
a közoktatás és a munka világa tématerülethez*

Speciális szakiskolák

A speciális szakiskolák esetében a 11-12. évfolyamon a *munkahelyi gyakorlat* (MHGY) bevezetéséről, alkalmazásáról a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlősége Közalapítványnak (FSZK) sokéves tapasztalata van. Ez az a megoldás, amivel meg lehetett győzni a munkaadókat, hogy enyhe és közép súlyos fogyatékos gyerekek is alkalmasak a munkavégzésre.

Az MHGY-t eredetileg a közép súlyos értelmi fogyatékosok készségfejlesztő szakiskoláiban kezdték el, ott is jól működött, különösen autisták körében, akiknek igen nagy a monotóniatűrésük.

A munkahelyi gyakorlatot a speciális szakiskolák 9-10. évfolyamán alapos pályaorientáció előzi meg.

Az FSZK-nak van egy szakiskolai *alternatív munkaerő-piaci szolgáltatás* (SZAMSZ) kipróbált programja is. Ez a speciális szakiskola olyan személyre szabott szolgáltatása, ami egy naptári évig tart: a diák utolsó tanévének januárjában kezdődik, *az iskolába járás alatt a munkahely-keresésben segít, a tanév befejezése után pedig a következő januárig a munkahelyi beilleszkedésben nyújt személyes támogatást.*

Előkészítő („felzárkóztató”) osztályok

Ha sikerül a feltételek között meghatározni, hogy a felzárkóztató osztályok **KIZÁRÓLAG** a DOBBANTÓBAN KIALAKÍTOTT feltételekkel indíthatók, akkor menten nem jelent szegregációt az oda kerülés, mert

- olyan fizikai feltételek közé kerülnek, olyan tanulási környezet veszi őket körül, amit az iskola összes többi diákja irigyel tőlük;
- olyan személyre szóló pedagógiai segítséget kapnak, ami hatalmas lendületet ad ahhoz, hogy teljes személyiségükben fejlődjenek

Viccesnek tűnik, de a Dobbantó második tanévében (amikor már iskolában és iskolán kívül is híre volt a programnak) *a jobban szituált szülők, kevésbé nehéz gyerekeikkel is* elkezdtek nyomást gyakorolni az iskolára, hogy a gyerek Dobbantós osztályba kerülhessen.

Mi magunk még a program elindulása előtt, az előkészítés idején legalább egy fél évet vitatkoztunk azon, hogy szándékunk ellenére nem szegregálunk-e. A gyakorlat igazolta, hogy ha *tényleges indokokkal speciális beavatkozást kínálunk többségi iskolában a diákok egy csoportjának, és azt is elvárjuk, hogy a csoportot vonják be az iskola egyéb rendezvényeibe*, akkor ez nem szegregáló. Több iskolában előfordult, hogy ha valamilyen közös feladatmegoldáson alapuló, osztályok közötti iskolai vetélkedőt rendeztek, akkor ezt általában a dobbantósok nyerték. Az ok: a gyerekek hozzászórtak a közös feladatmegoldáshoz (kooperatív munkaformához) csakúgy, mint az egyéni kutatásokhoz és a projektekhez is.

A *Dobbantós feltételek anyagi vonzata* - ami simán fedezhető lenne EU fejlesztési forrásokból, mert a korai iskolaelhagyás megelőzése az egyik kulcsindikátora az EU 2020-nak – a következő:

- terem kialakítása, a tanulás különböző formáihoz a fizikai környezet biztosítása: 5 millió Ft/csoport, egyszeri beruházás
- a pedagógusok és az iskolavezetés szakmai felkészítése (fél évvel korábban indítva, mint az első diákok megérkezése) és még 3 éven keresztül további szakmai támogatásuk: kb. 3,5 millió Ft/iskola
- Csoportonként, tanévenként 1 millió Ft az iskolán kívüli programokhoz és az egyéb feltételek biztosításához (táborozás, színház, múzeum, kirándulás, job shadowingra útiköltség, esetleges fénymásolás, munkáltató eszközök beszerzése - mint flip chart, marker, tollak, esetleg a beszerzett eszközök karbantartási költsége stb.) - Ez a feltétel a fejlesztés időszakában fedezhető fejlesztési forrásból, azt követően működési költségként kell állandósítani csakúgy, mint a maximum 12 fős csoportlétszámot.

Második esély iskolái

A *második esély iskolái* különböző formákban működjenek, de mindenképpen élő, működő, nappali és felnőttképzést is biztosító szakképző intézményekben, és nem az RKK-kban, mert azzal valóban szegregálunk. *A javasolt formák:*

- A megkezdett középiskolai képzésből "*lecsorgottaknak*" és a *max. 1-2 éve kimaradtaknak*: nappali képzési formával azonos módon. Mindkét csoportnál indokolt, *hogy tanév közben is be lehessen lépni a programba*, mert
- akkor derül ki, hogy egyébként lemorzsolódna
- akkor döntött arról, hogy mégis csak szüksége van az iskolai bizonyítványra/valamilyen szakképesítés megszerzésére. Ha mondjuk novembertől a következő szeptemberig várni kéne, akkorra biztosan elmúlik a tanulásra motiváltsága.
- *A több éve oktatáson kívüliek és/vagy munkanélküliek számára rövidebb (kezdetben 3 napos), képzési blokkokból egymásra épülő programszervezéssel*, ugyanis ők annyira elszoktak a rendszeres, kitartó elfoglaltságtól és tanulástól, hogy kezdetben nehezen köteleződnek el hosszabb programok mellett. (Erről nagyon jó tapasztalataim vannak Angliából.)
- Azok esetében is rugalmasnak kell lennie a képzésnek, akik *munka mellett* akarnak magasabb szintre jutni, ugyanis a munkáltató sokszor nem engedi el őket a munkahelyről korábban. (Több ilyen esetről is tudok, ahol ez volt az oka annak, hogy nem sikerült a szakiskolai végzettség mellé megszerezni a szakközépiskolai végzettséget.)

A második esély iskolák esetén olyan támogatási formákra is szükséges gondolni, mint útiköltség, felnőttek esetén (főleg családfenntartóknál) valamilyen ösztöndíj rendszer akkortól, amikor már hosszabb idejű képzési ciklusba lép stb.

Melléklet

A szakiskolába kerülés mögötti lehetséges személyes indítékok, okok

Az Agóra szakképzési munkacsoportja számára eddig készített anyagok kiemelik, hogy a szakiskolai képzés esetén különösen indokolt a személyközpontú megközelítés alkalmazása. E megközelítés alkalmazását nemcsak a hazai szakiskolai képzésben megjelenő, különösen magas arányú lemorzsolódás, koncentráltan megjelenő gyenge tanulási teljesítmény, alacsony szociokulturális háttérmutatók stb. teszik indokolttá, hanem az is, hogy nemzetközi viszonylatban is tipikus ezeknek a problémáknak a jelenléte. Ahhoz, hogy a személyközpontú pedagógiai gyakorlat megvalósulhasson, még a képzési struktúráról való végleges döntés előtt szükséges számba venni, hogy milyen lehetséges életutak és személyes motivációk előzik meg a szakiskolába lépést, ugyanis csak ezek figyelembe vételével lehet tényleg személyközpontúvá alakítani a szakiskolai képzést.

Honnan érkezik?	Rendelkezik-e a szükséges alap tudással?	Motivált-e szakiskolai képzésre, az adott szakmacsoportra?	A számára valószínűleg megfelelő oktatás/ képzés tartalma	Egyéni igények szerint szükséges támogatások
általános iskolából a 8. osztály befejezése után	igen	tudatosan és határozottan elkötelezett a választott szakirány iránt		
	igen	nem tudja, mit tanulna szívesen vagy kényszerből került az adott szakirányba		
	nem	tudatosan és határozottan elkötelezett a választott szakirány iránt		
	nem	nem tudja, mit tanulna szívesen vagy kényszerből került az adott szakirányba		
általános iskolából, nem lezárt 8. osztályos bizonyítvánnyal	nem	tudatosan és határozottan elkötelezett a választott szakirány iránt		
	nem	nem tudja, mit tanulna szívesen vagy kényszerből került az adott szakirányba		
megkezdett középfokú képzésből „lecsorgott”	igen	tudatosan és határozottan elkötelezett a választott szakirány iránt		
	igen	nem tudja, mit tanulna szívesen vagy kényszerből került az adott szakirányba		

Honnan érkezik?	Tanulási motiváltsága	Szakképzési motiváltsága	A számára valószínűsíthetően megfelelő oktatás/képzés tartalma	Egyéni igények szerint szükséges támogatások
1-2 éve került ki az oktatásból, befejezetlen általános iskolai végzettség nélkül				
1-2 éve került ki az oktatásból, szakképesítés nélkül				
sok éve került ki az oktatásból, befejezett általános iskolai végzettség nélkül				
sok éve került ki az oktatásból, alapfokú végzettséggel, de szakképzettség nélkül				